

Lisa 1. Puhke- ja kaitsealade analüüsi kokkuvõte ning profileerimine

RMK sisemise tööühma tööna koondati taustinfot ja analüüsi edasiste arengusuundade planeerimiseks külastusala koosseisus olevate puhke- ja kaitsealade tugevusi, nõrkusi, võimalusi ja ohtusid. Samuti valmisid puhke- ja kaitsealade profiilide mustandversioonid, mis aitavad selgemini esile tuua iga puhke- ja kaitseala erisusi ning on aluseks edasiste arengute planeerimisel ja külastajatele alade eripärade tutvustamisel. Käesolev materjal on kokku koondatud kokkuvõtte tööühma tööst.

1. Analüüsi kokkuvõte

1.1.1. Haanja-Karula puhkeala

Külastaja:

25-34-aastased 29%, Kõrgharidusega 41%, Eestist 94%, Võru linnast 16%, Valga linnast 14%, Tallinnast 13% ja Tartu linnast 11%, külastati peamiselt 2-5 inimese seltskonnas (65%), peamiselt oma pere liikmetega (50%), päevaseid külastajaid 51%, 40% külastusest suvel. Puhkeala oli reisi ainus või kõige tähtsam sihtpunkt 73%. Kõige olulisemateks tegevusteks pidasid külastajad metsas olemist, jalgrattasõitu, jalutamist, kalastamist ja looduse vaatlemist, järgnesid ujumine ja pikniku pidamine.

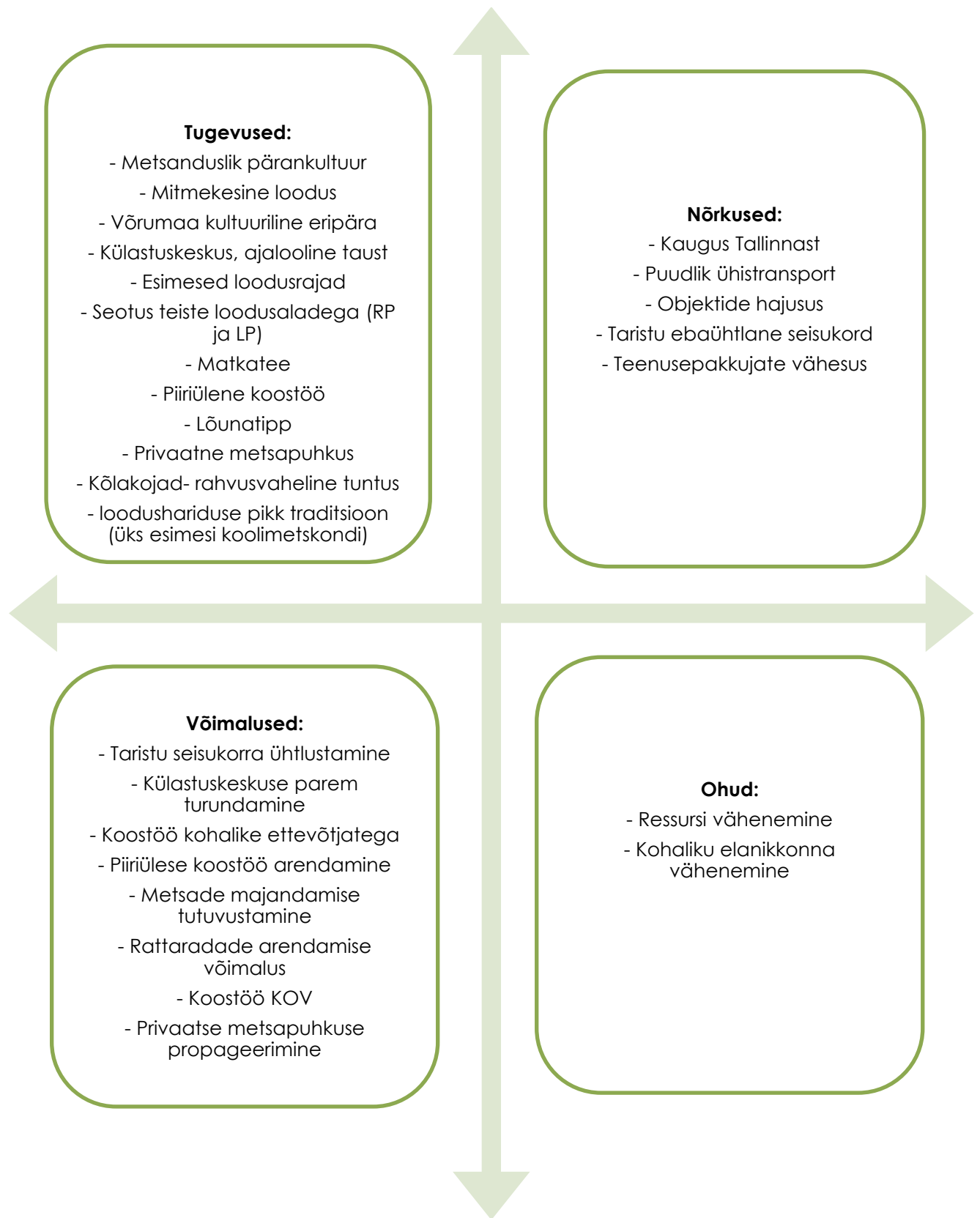
Külastajate rahulolu:

Haanja- Karula puhkeala külastus vastas üldjoontes külastajate eelnevatele ootustele nii looduskeskkonna, puhkekohtade-rajatiste kui ka harrastusvõimaluste osas. Külastust potentsiaalselt häirivaid tegureid hinnati võrdsel tasemel madalalt.

Haanja-Karula puhkeala võrreldav külastajarahuloluindeks oli 4,36 (üleriigiline loodusalade külastajarahuloluindeks oli 4,40).

Koormustaluvus:

Haanja- Karula puhkealal viidi esimene Külastusobjektide seisundi seire ring läbi 2008. ning teine 2013. aastal. Kolmas seirering toimus 2017. aastal ja seire teostati 31 seireobjekttil, millest pinnase ja alustaimestiku seisund olemasoleva meetoodika alusel hinnati 30 objekttil. Objektidest 80% oli pinnase ja alustaimestiku seisund väga hea ja hea, 20% rahuldav. 2017. aastal kordusseires olnud objektidel (28 tk) pinnase ja alustaimestiku seisundis toimunud muutuste alusel oli 54% (15 tk) objektidest seisund stabiilne ning 18% (5 tk) suhteliselt stabiilne. 29% objektidest oli muutus olnud märgatavam (indeksi väärtuse erinevus suurem kui 0,3). Nendest kahel oli seisund paranenud ning kuuel halvenenud (viiel objekttil toimusid muutused lubatud piirides ning ühel objekttil oli indeksi väärtus lubatud muutuste piiiril).



1.1.2. Pähni külastuskeskus

Külastuskeskus asub Pähni külas Võrumaa võimsate laante keskel Haanja-Karula puhkealal. Külastuskeskuses võib veeta ühe veerandtunni teise järel, uudistades metsamuuseumi aardeid või tutvudes ekspositsiooniga läbi nutimängu. Pilku püüavad põnevad näitused päevaliblikatest ja maailmas unikaalsest ristipuude traditsioonist. Võrukeelsed metsamuinasjutud ja filmiprogramm viivad külastaja sõnas ja pildis ajas tagasi ning toovad lähemale kohaliku murdekeele kõla. Seminaride korraldamiseks pakume ruume külastuskeskuses ja soojal ajal ka väliõppeklassis. Nii õpilastele kui täiskasvanute gruppidele on võimalik tellida juhendatud retki. Pakume ka põnevate ülesannetega marsruute, mida on võimalik iseseisvalt läbida.

Külastuskeskus pakub nii juhendatud kui ise läbitavaid loodushariduslikke õppeprogramme erinevatele huvigruppidele. Programmide teemad on eelkõige kantud keskuse põhiteemadest, milleks on:

- Looduses liikumine
- Metsade majandamine
- Metsaloodus
- Kultuuripärand

Tugevused:

- Lähiümbrus: puutumatu ja mitmekesine loodus äärealal (keskuse koduradadel - majandatav ja mittemaj.mets, veekogud)
- Piirkonnas: erinevad looduskeskkonnad õppeprog läbiviimiseks (Luhasoo, Pähni, Paganamaa, Rõuge)
- Loodushariduse pikad traditsioonid (ligi 50 a)
- uus, hubane, kaasaegne infrastruktuur, rekonstrueeritud keskuse kompleks
- Infra suuremate sündmuste jaoks (välilõppeklass)
- Matkatee
- Metsa kõlakojad kui turismimagnet (ka rahvusvaheliselt)
- meeskond (hästi toimiv, püsiv/stabiilne)
- traditsioonilised üritused (metsapostkaart)
- võime pakkuda külastajale sündmusi, ressursi olemasolu
- külastajamaja näol olemas majutus ja tellitav toitlustus, toimiv koostöö

Nõrkused:

- kõrvaline asukoht nii keskustest kui turismimagnetitest (ühistransport pm olematu; sündmusele jõudmine raskendatud)
- keskusele toob kehva kvaliteediga kruusatee
- parkla pole keskuse ees (sõidetakse mööda)
- metsa kõlakojad ja keskus pole piisavalt sidustatud (kõlakodade poolt keskusesse suunata)
- suuri gruppe piirkonnas väga vähe

Võimalused:

- erinevaid programme koolidele ja ka täiskasvanutele, teemad: teemaprogramm, juhendatud retk, (Piusa, Paganamaa), iseseisvalt läbitavad programmid (täiskasvanud suvel, lapsed sügis/kevad),
- mitmekülgsed, erinevatele sihtrühmadele suunatud tegevused,
- Pähni metsade majandamise tutvustamisega potentsiaali ära kasutamine
- Paganamaa arendamine pigem tõusuteel, mõjutab ka Pähni;
- ka lätlaste arendused toovad inimesi piirkonda (piiritagune ala, onnid jms), koostöö arendamine
- rahvusvahelisel suunal huvi (Atlas Obscuras kõlakojad)
- teavitamine (voldik, videod),
- Koostöö ettevõtjatega, Pähni külastajamajas tulevikuarendused
- Kõlakodadele lisaks luua midagi uut ja põnevat, et võimendaksid teineteist ja toeksid keskusesse
- väliekspositsiooni arendamine välilõppeklassi juures (külastajate parklasse meelitamine, teavitamine keskuse suletud ajal)
- külastuskeskuste voldik
- keskuse video
- madalhooaja sündmused

Ohud:

- jätkusuutliku rahastuse katkemine
- Külastuse vähenemine, ääreala
- Suveperioodil konkurents (eelkõige suviselt sündmustel)
- Ei suuda pakkuda piisavalt uut ja huvitavat, et külastajat ligi meelitada ("oleme juba Pähnis käinud")
- ressursi vähenemine

1.2.1. Karula rahvuspark

Külastaja:

35-44-aastaseid 37%, kõrgharidusega 55%, Eestist 95%, Tallinnast 26%, Tartu linnast 18%, külastati peamiselt 2-5 inimese seltskonnas (63%), peamiselt oma pere liikmetega (52%), ööbib 69%, 50% külastusest suvel. Karula rahvuspark oli reisi ainus või kõige tähtsam sihtpunkt 65%. Kõige olulisemateks tegevusteks pidasid külastajad matkamist, metsas olemist, loodus vaatlemist, kalastamist, telkimist.

Külastajate rahulolu:

Karula rahvuspargi külastus vastas üldjoontes külastajate eelnevatele ootustele nii looduskeskkonna, puhkekohtade-rajatiste kui ka harrastusvõimaluste osas. Külastust potentsiaalselt häirivaid tegureid hinnati võrdsel tasemel madalalt.

Karula rahvuspargi võrreldav külastajarahuloluindeks oli 4,49 (üleriigiline loodusalade külastajarahuloluindeks oli 4,40).

Koormustaluvus:

Karula rahvuspargi objektidel on Külastusobjektide seisundi seiret läbi viidud kahel korral – 2010. ja 2016. aastal. Kivi metsaonn oli puhkeala koosseisus seires juba 2008. aastal. 2016. aastal toimus seire 14 seireobjekttil. 93% objektidest oli pinnase ja alustaimestiku seisund väga hea või hea, ühel objektil (Õdri lõkkekoht II) ületas peamiselt looduslikest tingimustest tulenevalt indeksi väärtus lubatud muutuste piiri ning seisund oli mitterahuldav. 2016. aastal kordusseires olnud objektide (13 tk) pinnase ja alustaimestiku seisundi indeksi muutuse alusel oli üheksal (69%) seireobjekttil seisund jäänud stabiilseks ja ühel (8%) objektil suhteliselt stabiilseks. Kolmel seireobjekttil on muutus olnud suurem. Nendest ühel on seisund paranenud ning kahel halvenenud (mõlemal objektil toimuvad muutused lubatud piirides ning nende seisund on indeksi alusel hea).

Tugevused:

- Rahvuspargi bränd
- Vaheldusrikas loodus
- Kompaktne, pisike
- Vahelduvad pinnavormid
- Ajalooliste traditsioonidega puhkeala
 - Võru keel
- Suvilate osakaal väike, enamus püsielanikud
 - Noorenev elanikkond
 - Range kaitsekord
- Privaatsus- väikesed objektid; palju lõkke- ja telkimiskohti
 - RMK matkatee
- Kohalikud õppe- ja matkarajad
- Külastuskeskuse olemasolu

Nõrkused:

- Range kaitsekord
- Toitlustuse puudumine, teenusepakkujate vähesus
- Tolmuvabade teede puudumine
 - Kaugus tõmbekeskustest
- Taristu ebaühtlane seisukord
- Ühiskondlik transport puudub
 - Külastuskeskuse õueala killustataus
- Majutushoone ei toimi

Võimalused:

- Majutushoone opereerimine tooks kaasa tegevuste mitmekesistamise
 - viidamajanduse ühtlustamine/parendamine
- kohaliku koostöö hoogustamine (pärandkultuur, turism)

Ohud:

- Eramaade omanike muutumine objektidel
- Kaitsekorra muutus/karmistumine
 - Mootorsõidukite (ATV-de) mitteotstarbeline kasutamine

1.2.2. Karula rahvuspargi külastuskeskus

Karula asub suurtest linnadest kaugel – kerge vaevaga siia ei pääse. Karulasse tuleku peab ekstra ette võtma ning selle maanurga avastamiseks tasub tõsisel matkasellil planeerida lahkelt aega.

Jagatakse teavet piirkonna puhke- ja matkavõimaluste kohta. Huviline saab uudistada vanas aidas asuvat etnograafilist näitust, vaadata Karula rahvusparki tutvustavat lühifilmi või teha esmatutvust rahvusparki looduse ja kultuuripärandiga siinsamast keskuse tagant algaval Ähijärve teerajal. Kui oled Karula rahvusparki tulnud, võta selleks rahulikult aega.

Külastuskeskuses ja külastuskeskuse kõrvalhoones asuv ekspositsioon tutvustab nii Karula rahvusparki :

- loodust (pinnamoed, metsad, järved ning haruldasemad linnu- ja taimeliigid)
- kohalik pärandkultuur (arhitektuuri, elulaadi, Karula murrakut)

Tugevused:

- Vanal talukompleksil baseeruv külastuskeskus, mis võimaldab eksponeerida Karula rahvuspargi pärandkultuuri (sh etnograafiline näitus aidas, suitsusaun jm)
- Välja on ehitatud majutushoone, mis selle sihtotstarbelisel kasutamisel võimaldaks toetada külastuskorralduslikku tegevust.
- Ähijärve teeraja, jalgsi- ja jalgrattamarsruutide ning RMK matkatee alguspunkt
- hea kompleks, enamus radasid alagavad hoovilt, kompaktn
- Tugev kohalik kogukond, koostöökogu, kohalik leht, kohalik meililist
- Traditsioonilised üritused (käsitööpäev, simman)
- Rahvuspark
- Kaugus keskustest
- KeA aktiivne tegevus, pärandkultuurikoolitused jms

Nõrkused:

- Kaugus tõmbekeskustest, mis kajastub külastusmahus.
- Külastuskeskuse hoonekompleks on osaliselt amortiseerunud
- ekspositsioon ei kuulu RMK-le, mis seab piirnadud kaasajastamisele
- Hõre bussiühendus
- Juurdepääsuteedeks on kehvast seisus kruusateed, mis häirib kohalike elanike igapäevaelu, hirmutab transpordifirmasid ja pole atraktiivne jalgrattamatkajatele
- Kohalike ettevõtjate poolt pakutavaid teenuseid puuduvad.
- Külastuskeskuses ja selle lähedal puuduvad toitlustusvõimalused
- Majutushoone on amortiseerunud ja ei ole sihtotstarbelist kasutust
- Püsinäitused ja laste loodusrada on amortiseerunud
- Erinevate vajadustega inimestele napib külastusvõimalusi
- Huvigruppide ja arvamuste paljus
- Mobiililevi kehv (ei tööta äpid jms)

Võimalused:

- Majutushoone edasine majandamine võimeka ja koostööaltti operaatori poolt
- Koostöö õueala planeerimisel
- Ühisürituste jätkamine
- Külastajate teenuste vajaduste kohta info kogumine piirkonnas
- Tugev kohalik kogukond, koostöökogu, kohalik leht
- Laste loodusrada- muuta raja nime ja teha väliespo osaks
- Külastuskeskuse hoonekompleksi rek ja ekspositsiooni uuendamine (nii sees kui väljas); kohaliku taluarhitektuuri parem esponentimine

Ohud:

- Sotsiaalse koormustaluvuse ületamine
- Ressursi vähenemine
- Investeeringute puudumine

1.3.1. Haanja looduspark

Külastaja:

25-34-aastased 30%, kõrgharidusega 46%, Eestist 88%, Tallinnast 27%, Võru linnast 13%, Tartu linnast 12%, külastati peamiselt 2-5 inimese seltskonnas (57%), seltskond koosnes peamiselt sõpradest (41%), päevaseid külastajaid 60%, 29% külastustest suvel. Looduspark oli reisi ainus või kõige tähtsam sihtpunkt 59%. Kõige olulisemateks tegevusteks pidasid külastajad jalutamist, looduse vaatlemist, metsas olemist, matkamist ja kalastamist.

Külastajate rahulolu:

Haanja looduspargi külastus vastas üldjoontes külastajate eelnevatele ootustele nii looduskeskkonna, puhkekohtade-rajatiste kui ka harrastusvõimaluste osas. Külastust potentsiaalselt häirivaid tegureid hinnati võrdsel tasemel madalalt.

Haanja looduspargi võrreldav külastajarahuloluindeks oli 4,33 (üleriigiline loodusala külastajarahuloluindeks oli 4,40).

Koormustaluvus:

Haanja looduspargis on Külastusobjektide seisundi seiret läbi viidud kahel korral – 2010. ja 2016. aastal. Vällamäe metsaonn oli puhkeala koosseisus seires juba 2008. aastal. 2016. aastal toimus seire 7 objektil. Kõigi objektide pinnase ja alustaimestiku seisund on stabiilselt väga hea.

Tugevused:

- üle-eestiline sihtkoht
- ka lätlaste sihtkoht (Munamägi)
- aastaringsed toitlustusvõimalused
- Rõuge-Haanja turimivõrgustik
 - suvilate rohkus
 - Matkatee
- "mägi-eestlaste eripära"
- UNESCO kuluuripärand
- Väärtustataud elukeskkond
- koormustaluvus kõrge
- suur talvine külastatavus alal

Nõrkused:

- Matkarajad valdavalt eramaadel
 - puudub teabepunkt/külastuskeskus
- RMK ei paista turismipiirkonnas silma
- Rõuges pole RMK lõkkekohta (Matkateelisel ööbimine tasuta)
- talvine külastaja RMK objektile ei jõua
-

Võimalused:

- Tõmmata ligi talvist külastajat, looduses liikujaid on palju
- Suvine teavitus munamäel (Nagu Taevaskojas)
 - Parem teavitus Haanjas ja Rõuges
- Magnetite kaudu teiste objektide tutvustamine külastuse hajutamine (objektide parem sidumine teavitamise teel)

Ohud:

- Eramaaadel paiknemisest tulenevad probleemid

1.4.1. Räpina-Värskas puhkeala

Külastaja:

25-34-aastaseid 38%, kõrgharidusega 52, Eestist 95%, Tartu linnast 23%, Tallinnast 21%, Võru linnast 8%, külastati peamiselt 2-5 inimese seltskonnas (54%), peamiselt sõpradega (43%), ööbib 61%, 58% külastusest suvel. Räpina-Värskas puhkeala oli reisi ainus või kõige tähtsam sihtpunkt 66%-le vastanutest. Kõige olulisemateks tegevusteks pidasid külastajad looduse vaatlemist, metsas olemist, matkamist ja jalutamist.

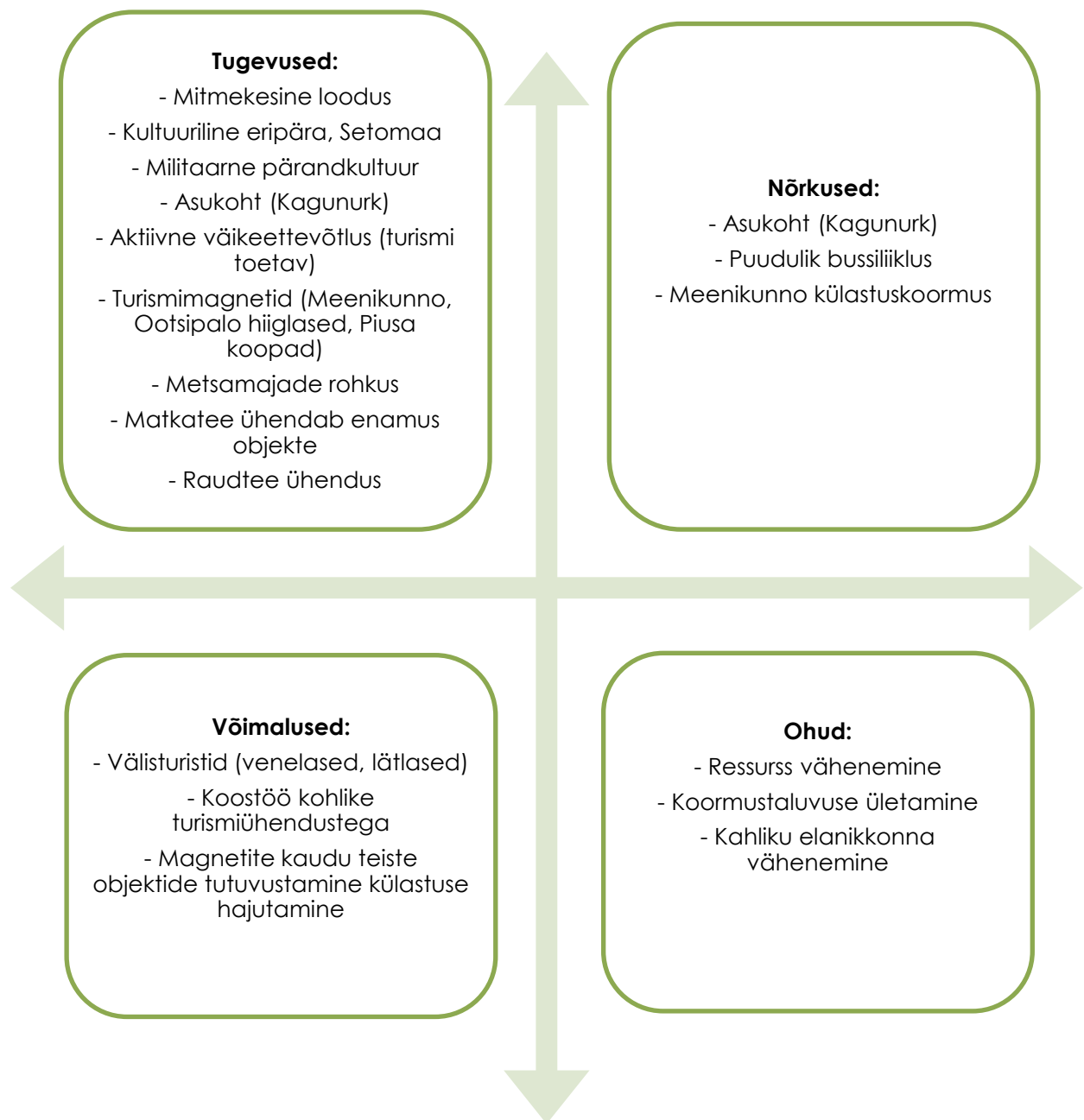
Külastajate rahulolu:

Räpina-Värskas puhkeala külastus vastas üldjoontes külastajate eelnevatele ootustele nii looduskeskkonna, puhkekohtade-rajatiste kui ka harrastusvõimaluste osas. Külastust potentsiaalselt häirivaid tegureid hinnati võrdse tasemel madalalt.

Räpina-Värskas puhkeala võrreldav külastajarahuloluindeks oli 4,35 (üleriigiline loodusala külastajarahuloluindeks oli 4,40).

Koormustaluvus:

Räpina- Värskas puhkealal viidi esimene Külastusobjektide seisundi seire ring läbi 2008., teine 2013. aastal. Kolmas seirering toimus 2017. aastal ning seires oli 27 objekti. Seireobjektidest 78% oli pinnase ja alustaimestiku seisund väga hea ja hea, 22% rahuldav. Rahuldavas seisundis olevatest objektidest oli 2017. aasta seire alusel oli lubatud muutuste piiri ületava indeksi väärtusega objekte neli. 2017. aastal kordusseires olnud objektidel pinnase ja alustaimestiku seisundis toimunud muutuste alusel moodustavad 33% (9 tk) objektid, millel seisund oli stabiilne ning 22% (6 tk) objektid, mille seisund oli suhteliselt stabiilne. 44% (12 tk) objektidest oli muutus olnud märgatavam nendest ühel on seisund halvenenud ning üheteistkümnel paranenud.



2. Profileerimine



Räpina-Värskas puhkeala-

Ühed Eesti ilusamad palumännikud ja rabad teiste looduse pärlite keskel.

Eesti kagunurgast voolab läbi Eesti pikim jõgi, kasvab maailma kõrgeim harilik mänd, on Setomaa oma liivakoobastega, ning militaarse pärandkultuuriga. Kõige selleni, vaat, et rappa välja, viib teid mugav rong.

Haanja-Karula puhkeala-

Lase metsal end laadida

Maailmakuulsate metsa kõlakodade kodu ja Eesti loodushariduse häll, mille keskmes on Pähni. Liigu jalgsi, jalgratta või autoga, teed viivad sind mööda ristipuudest legendaarsele Paganamaale, kaunite metsajärvede äärde ja Eestimaa lõunatippu. Ja Läti oma loodusega on kogu aeg nii lähedal.

Karula rahvuspark –

Eesti väikseim ja künklikuim rahvuspark

Kuplite ja laiuvate metsade vahel on kümneid metsajärvi, aastatuhandeid kujunenud pärandmaastikel paiknevad üksikud talud ja põliselanikud kõnelevad murdekeelt. Karulasse toovad käänulised teed, vaheldusrikast loodust aitavad avastada siinsed matkarajad. Loodusele enam lähemale

Haanja looduspark –

Mägieestlaste kants

Kõrgeimalt tipult kotka pilguga vaatan üle mägieestlaste maa ja lum mavate ürgorgude: Eesti sügavaimat järve ja kuulsaimat orgu, rängimat looduslikku tõusu ning suurimat kanjoni.